

Šalje: Eko akcija
Radnička bb
Sarajevo
info@ekoakcija.com

Prima: Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo
Reisa Džemaludina Čauševića 1
Sarajevo

Datum: 25. februar 2013.

Predmet: **Komentari na “Akcioni plan za smanjenje čestičnih tvari u zraku na području Kantona Sarajevo”**

Registrovali smo u Akcionom planu nekoliko propusta koji dovode u pitanje ukupnu validnost preporuka navedenih u studiji:

- Zaključci o učešću pojedinih izvora čestičnih tvari u registrovanom zagađenju su pretpostavljeni na osnovu Registra emisija u zrak na području Kantona Sarajevo, pa je tako zaključeno da čvrste čestice koje nastaju sagorijevanjem čvrstih goriva imaju najveći utjecaj na stanje kvaliteta zraka. Shodno tome su rangirana i moguća rješenja problema zagađenja.
- Uopšte nije napravljena analiza sastava čestičnih tvari koja bi dala pouzdane informacije o učešću pojedinih izvora čestičnih tvari (saobraćaj, posipni materijal, loženje, tlo, daljinski transport zagađenja, prirodni izvori, itd.) u ukupnom zagađenju,
- Činjenica, da je u periodu od 1. maja do 30. septembra 2012., kada je utjecaj sagorijevanja čvrstih goriva na stanje kvaliteta zraka zanemariv, na mjernoj stanici Otoka granična vrijednost srednjih dnevnih vrijednosti PM10 prekoračena 63 puta (što je indikacija znatnog utjecaja saobraćaja na ukupno zagađenje) uopšte nije uzeta u obzir.

U Akcionom planu je naglasak stavljen na utopljanju zgrada kao ključnoj mjeri za rješavanje problema zagađenja zraka. Premda je to svakako korisna mjera iz mnoštva i ekoloških i ekonomskih razloga, utopljanje samo po sebi neće riješiti problem zagađenja čvrstim česticama.

Pri traženju rješenja za problem zagađenja zraka u Kantonu Sarajevo potrebno je prije svega primijeniti iskustva niza evropskih gradova koji su uspješno riješili problem zagađenja zraka koja se ukratko sastoje u:

- strogoj kontroli emisija iz industrijskih i individualnih ložišta,
- ograničenju prometa vozila u skladu sa ekološkim normama koje zadovoljavaju njihovi motori,
- poboljšanju opsega i kvaliteta javnog gradskog prevoza.

U nastavku ćemo navesti komentare na pojedine predložene mjere smanjenje čestičnih tvari u zraku navedene u Akcionom planu.

5.1. Mjere poboljšanja monitoringa kvaliteta zraka¹

- Ovaj set preporuka se odnosi prevashodno na implementaciju postojećih zakonskih obaveza i preporuka i trebao bi stajati u zasebnom poglavlju.

5.1.1 Uvođenje sistema mjerenja kvaliteta zraka po standardu BAS ISO 17025

- Pozdravljamo sva ulaganja u jačanja istraživačkih kapaciteta u ovoj oblasti.

5.1.2. Izmještanje stanica Otoka i Alipašina na nove lokacije, u skladu sa Pravilnikom o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka („Službene novine FBiH“ broj 01/12),

- Trenutno, dvije mjerne stanice, Otoka i Alipašina su postavljene na lokacijama gdje mogu vršiti mjerenja o utjecaju saobraćaja na kvalitet zraka. Barem jedna od njih bi morala biti zadržana u blizini saobraćajnice.

U tom slučaju, da bi se u potpunosti ispoštovale odredbe Pravilnika potrebna su minimalna pomjeranja i to:

- stanice Otoka,
 - sa postojećih 15m, na minimalno 25m od raskrsnice,
 - sa postojećih 11m od ivičnjaka, na maksimalno 10m od ivičnjaka,
- stanica Alipasina,
 - sa postojeće lokacije između dvije saobraćajnice, na lokaciju pored saobraćajnica, unutar pojasa od 10m.

5.1.5. Analiza prašine i čađi na teške metale

- Ovo je trebala biti polazna analiza za ovaj Akcioni plan. Analiza bi trebala biti rađena za 16 elemenata, zajedno sa mjerenjem koncentracija NO, NO₂, CO, SO₂²

5.1.6. Redovno servisiranje stanica

- Ukoliko je Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo osposobljen za redovno servisiranje stanica, prema uputama i standardima proizvođača, nema razloga da oni ne nastave sa tom aktivnošću.

5.1.7. Osposobljavanje stanice na Ivan Sedlu

¹ Numeracija mjera je prenešena iz Akcionog plana

² A study on nighttime–daytime PM₁₀ concentration and elemental composition in relation to atmospheric dispersion in the urban area of Milan (Italy), Vecchi i drugi, 2006.

- Prvo treba definisati tačnu namjenu ove dodatne stanice, da li ona treba da vrši mjerenja u cilju zaštite zdravlja ljudi koji žive u ruralnim područjima ili u cilju zaštite vegetacije i prirodnih eko-sistema i prema tome odrediti njenu lokaciju. Ukoliko je ovo drugo u pitanju, onda bi bilo primjerenije njeno postavljanje unutar teritorije budućeg nacionalnog parka Igman-Bjelašnica-Treskavica-Visočica.

5.2.1. Predviđanje stanja kvaliteta zraka za tri dana unaprijed

- Ustanovljavanje “air quality” indeksa i saglasno tome, preporuke stanovništvu, koje bi trebale biti objavljivane uz redovnu prognozu vremena u informativnim emisijama javnih servisa.

5.2.3. Poboljšanje kvaliteta usluga gradskog saobraćaja;

Poboljšanje kvaliteta i obima gradskog saobraćaja je osnovni uslov za smanjenje emisija čestičnih tvari iz saobraćaja. Značajno smanjenje obima saobraćaja unutar grada će biti moguće tek nakon što bude postojala alternativa u vidu kvalitetnog gradskog prevoza.

5.3. Mjere smanjenja emisija čestičnih tvari u stambenom sektoru

Povećanje energetske efikasnosti u svim segmentima stambene izgradnje je korisna mjera iz mnoštva i ekoloških i ekonomskih razloga, no povećanje energetske efikasnosti samo po sebi neće riješiti problem zagađenja čvrstim česticama.

- U ovoj oblasti je potrebno primijeniti iskustva niza evropskih gradova (London, Dublin, itd.) koji su uspješno riješili problem zagađenja zraka putem uvođenja Zona kontrolisane dimne emisije, u kojima bi bilo dozvoljeno loženje isključivo certificiranih goriva u certificiranim ložištima, uz rigoroznu kontrolu primjene od strane inpekcije.³

Kao hitne mjere dodatno preporučujemo:

- Kontrolu prometa opasnog otpada, koji bi mogao biti upotrijebljen za grijanje (automobilske gume itd.) i stroge kazne za prekršioce.
- Zabranu prodaje drva za loženje čija vlažnost prelazi 20%,
- Zabranu prodaje uglja sa sadržajem sumpora većim od 1%

5.4. Mjere smanjenja emisija čestičnih tvari u javnom sektoru

- Zabraniti rad toplana na čvrsta goriva.

5.5. Mjere smanjenja emisija čestičnih tvari u industriji

5.4.1. Promocija i stimulacija čišće proizvodnje

³ <http://smokecontrol.defra.gov.uk/>

- Primjenom postojećih zakona je potrebno izvršiti destimulaciju ‘prljave’ proizvodnje

Potrebno je kadrovski i materijalno osposobiti inspekciju za provođenje sljedećih mjera:

5.5.2. Redovan godišnji monitoring emisija u zrak

5.5.4. Provođenje zahtjeva iz okolinskih dozvola

5.5.5. Pojačan nadzor inspektora nad kamenolomima, betonarama i asfaltnim bazama

5.6. Mjere smanjenja emisija čestičnih tvari u saobraćaju

5.6.1. Kolektivni prevoz uposlenika javnih ustanova

Sredstva je bolje preusmjeriti u jačanje postojećeg javnog prevoza

5.6.2. Strožiji emisijski standardi za vozila u užoj gradskoj jezgri

- Uvesti izdavanje i korištenje naljepnica u boji, poput npr. Štutgarta, ovisno od tipa motora, koje bi se izdavale prilikom registracije vozila.
- Nakon toga, etapno uvođenje primjene selekcije vozila, prema standardu kvaliteta motora vozila (“Euro”) i tipu (teretna, putnička), koja mogu ulaziti u širu gradsku zonu. U danima jakog zagađenja, ili već kod pojave meteoroloških uslova koja pogoduju pojavi pojačanog zagađenja, ograničenja bi bila značajno pooštrena.

Nakon poboljšanja kvaliteta i obima javnog gradskog prevoza, ovo je sljedeća ključna mjera u oblasti saobraćaja!

- Stroga kontrola stanica tehničkog pregleda i pooštrenje sankcija prema prekršiocima.

5.6.4. Promjena parking politike

Preduslov je dramatično poboljšanje postojećeg gradskog prevoza.

5.6.7. Ugradnja i korištenje gasa u vozilima javnog gradskog saobraćaja

- Propisati obavezno korištenje gasa kao u vozilima javnog gradskog saobraćaja.
- Pored toga, potrebno je dodati i:
 - Ograničenje broja taksi vozila,
 - Propisati Euro 4 kao minimalni standard za taksi vozila,
 - Dozvoliti kupljenje putnika samo po pozivu ili na taksi-stajalištima, što bi onemogućilo kruženje praznih taksi vozila.

- Uz svaku predloženu mjeru je neophodno staviti procjenu potrebnih sredstava za njeno izvršenje i procjenu utjecaja implementacije mjere na poboljšanje kvaliteta zraka, na osnovu čega bi se onda mogla izvršiti operativna prioritizacija samih mjera.
S obzirom na sve gore navedene nedostatke, uopšte nije jasno kako se došlo do kvantitativne procjene o smanjenju emisije čvrstih čestica “i do 50%”.

Napomena: I pored pokušaja da nabavimo punu verziju “Registra emisija u zrak na području Kantona Sarajevo za 2010. godinu”, CETEOR, 2010., ili od CETEOR-a ili od Ministarstva, u tome nismo uspjeli, tako da se moramo ograditi ukoliko smo neke informacije vezane za sadržaj Registra pogrešno interpretirali.

Anes Podić
Koordinator projekata